

REHABILITATSIOONITEENUSE KORRALDAMINE ESMASESSE PSÜHHOOSI HAIGESTUNUD ISIKULE

JUHIS

1. TAUST

Esmasesse psühhooosi haigestunute integreeritud toetamise vajadus on oluline, kuna sihtgrupi toetamisel on võtmetähtsusega pakutava toe järjepidevus. Selle tagamiseks on oluline alustada rehabiliteeriva toe pakkumisega paralleelselt raviga. Sekkumine peale haigestumist on kriitilise tähtsusega - sekkumiste efektiivsusest sõltub kogu taastumise prognoos. Praktikas on sagedased olukorrad, kus peale statsionaarset ravi läheb inimene koju ja raviplaani ei järgi - ravimeid edasi ei manusta, kontakt arstiga kaob, haigust soodustav käitumine kordub, pere ei tule olukorraga toime, haigus süveneb ning inimene ei võta toetavat abi vastu. Inimese seisund halveneb ning statsionaarne ravi muutub regulaarseks.

Igapäevaelu toimingud võivad jääda tahaplaanile ja inimene ei ole suuteline enda elu enam korraldama. Hiliste ja ebapiisavate sekkumiste tagajärjeks võivad olla tervishoiu- ja sotsiaalteenuste suurenenud pikaajalised kulud, haigestunute püsiva töövõimetuse väljakujunemine ning pereliikmete suur hoolduskoormus, millega kaasnevad tööturult eemalejäämine ja terviseprobleemid.

Taastumist toetavaid teenuseid peaksid saama kõik esmasesse psühhooosi haigestunud, sõltumata nende varasemast sotsiaalsest ja majanduslikust toimetulekust ning esmasest raviprognosist.

2. TEENUSE EESMÄRK JA SIHTRÜHM

Teenus on suunatud esmasesse psühhooosi haigestunud inimestele, kellel ravimeeskond on aktiivravi (statsionaarne, ambulatoorne) ajal tuvastanud rehabilitatsiooniteenuse vajaduse.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SRT) üheks osaks on inimese motivatsiooniga tegelemine eesmärgiga seda kasvatada. Esmasesse psühhooosi haigestunud vajavad taastumisel järjepidevat abi, kuid nad ei pruugi aga olla motiveeritud ise aktiivselt seda abi taotlema – seetõttu on oluline, et ravimeeskonna algatusel alustatakse rehabilitatsiooniteenusega juba aktiivravi ajal või vahetult pärast aktiivravi lõppemist. Selline

lähenedamisviis võimaldab haigestunudel saada neile vajalikke teenuseid ning oluline on ka meelest pidada, et inimesel säilib õigus abist keelduda ehk teenus ei ole tahtest olenematu.

Teenuse eesmärk:

1. Pakkuda esmasesse psühhoosi haigestunud inimestele ja nende lähedastele võimalust saada rehabiliteerivaid ja toetavaid teenuseid juba aktiivravi viibides või kohe pärast selle lõppemist, vähendamaks haiguse negatiivseid tagajärgi inimese toimetulekule ning hoidmaks inimest ühiskonda kaasatuna.
2. Jälgida teenuse osutaja poolt aktiivravi ajal ja selle lõppedes koheste toetusmeetmete kasutamise võimaluse mõju inimese valmisolekule võtta vastu ja kasutada taastumist toetavaid tegevusi. Hinnata mõju tema tervislikule seisundile ja igapäevaeluga toimetulekule.

Teenuse saamise õigustatus:

Õigustatuse alus võimaldab tasu maksmise kohustuse ülevõtmist esmasesse psühhoosi haigestunutele ravimeeskonna hinnangu alusel kõigis vanuserühmades:

- a) kellel on esmakordselt viimase kuue kuu jooksul diagnoositud psühhoos (skisofreenia, skisotüüpsed ja luululised häired RHK-10 kohaselt diagnooside grupis F20-F29) või kes on esmakordselt pärast diagnoosi saamist sattunud statsionaarsele ravile;
- b) kes vajab edasist toetamist nii tervishoiu kui sotsiaalvaldkonna poolt (seejuures puude ja/või osalise/puuduva töövõime olemasolu ei ole SRT saamise eeltingimuseks).

3. PROTSESSI KIRJELDUS INIMESE TEENUSELE SAAMISEKS

1. Inimesel on esmakordselt viimase kuue kuu jooksul diagnoositud psühhoos (RHK-10 diagnooside grupp F20-F29) või on inimene jõudnud esmakordselt diagnoosi saamise järgselt statsionaarsele ravile.
2. Inimene viibib statsionaarsel või ambulatoorsel aktiivravi.
3. Inimesel on aktiivravi ajal ravimeeskonna poolt tuvastatud rehabilitatsiooniteenuse vajadus.
4. Inimene saab rehabilitatsiooniteenusele väljaspool Sotsiaalkindlustusameti järjekorda (olukorras, kus riigieelarves ei ole piisavalt rahalisi vahendeid teenuse korraldamiseks),

kuna haiguse süvenemine ooteajal võib raskendada inimese toimetulekut ning suurendada tervishoiu- ja sotsiaalteenuste vajadust.

5. Teenusega on võimalik alustada enne, kui inimene on valmis aktiivselt abi taotlema. Inimesel säilib õigus abist keelduda, teenus ei ole tahtest olenematu.

4. RAVIMEESKONNA TEGEVUSED TEENUSE SAAMISEKS JA TEENUSE KASUTAMISEL

1. Ravimeeskond hindab inimese rehabilitatsioonivajadust tervishoiuasutuses viibimise ajal aktiivravi algusjärgus.
 - a. Ravimeeskond hindab muude tegevuste käigus sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajalikkust 4 kriteeriumi alusel (sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on inimesele vajalik, kui ta vajab tuge vähemalt ühe sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eesmärgi saavutamisel):
 - i. **igapäevaeltu valdkonnas** suurendada motivatsiooni ja valmisolekut jõukohaseks osalemiseks kogukonna tegevustes, arendada kognitiivseid ja füüsilisi võimeid ning õpetada ja arendada igapäevaeltu oskusi, mille tulemusena inimene elab võimalikult iseseisvalt;
 - ii. **õppimise valdkonnas** pakkuda õppeprotsessis vajalikku tuge, mille tulemusel inimene omandab võimetekohase hariduse või täiendavad tööks vajalikud oskused;
 - iii. **suhtlemise ja vaba aja valdkonnas** suurendada eneseteadvust, arendada eneseregulatsiooni, suhtlemis- ja koostööoskusi, mille tulemusel inimene osaleb võimetekohaselt ühiskonnaelus;
 - iv. **töövõime eelduste arendamise valdkonnas** arendada isiku valmisolekut võimetekohasele tööle asumiseks.
2. Ravimeeskonna liige (näiteks sotsiaaltöötaja) täidab esmasesse psühhoosi haigestunute rehabilitatsioonivajaduse teavitamise [vormi](#) (pealkirjastatuna „Esmahaigestunu SRT vorm“). Vorm krüpteeritakse Sotsiaalkindlustusameti Rehabilitatsioonile (krüpteerimise käik DigiDocis: lisa adressaat, otsi „Sotsiaalkindlustusamet Rehabilitatsioon“, lisa ja kinnita) ja saadab Sotsiaalkindlustusametisse (kirja adressaat: info@sotsiaalkindlustusamet.ee, kirja teema: „Esmahaigestunu SRT vorm“).
3. Ravimeeskond edastab rehabilitatsiooniteenuse vajaduse kohta teavitamise vormi SKA-le esimesel võimalusel, soovituslikult vähemalt 10 päeva pärast aktiivravile jõudmist.

4. Sotsiaalkindlustusamet vormistab rehabilitatsiooni suunamisotsuse ja valib välja sobivaima teenuseosutaja (võttes arvesse ravimeeskonna antud soovitus (läbiarutatud inimesega) teenuseosutaja valimiseks, soovituse puudumisel võtab arvesse inimese elukohta ning sihtrühma, kuhu ta teenuse osutamise mõistes kuulub).
 - i. Inimesele jääb alati võimalus Sotsiaalkindlustusameti valikust loobuda ning valida ise endale teenuseosutaja.
5. Inimesele (kasutades vormist tulenevat infot tema eelistatud suhtlemisviisi kohta) saadetakse SKA poolt sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsus. Rehabilitatsiooniteenuse osutajale saadetakse otsus ja raviasutuse täidetud vorm.
6. Soovitus on teenuseosutajal alustada suhte loomist inimesega juba enne käimasoleva (tervishoiu)teenuse pakkumise lõpetamist. Rehabilitatsiooniteenuse osutaja korraldab soovituslikult kohtumise teenusesaajaga raviasutuses aktiivravi ajal (näiteks 1-2 korral), et tagada sujuv üleminek ühelt teenuselt teisele.

5. SKA TEGEVUSED TEENUSE KORRALDAMISEL

Teenuste konsultant:

1. Teenuse taotluse saabudes teeb teenuste konsultant/peaspetsialist sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsuse ning vormistab suunamisotsuse esimesel võimalusel või hiljemalt 10 tööpäeva jooksul.
2. Sotsiaalkindlustusamet valib teenuseosutaja välja inimese elukoha, raviasutuse soovituse (juhul, kui see on antud) ja soovitavalt järgnevate kriteeriumite alusel:
 - a Asutusel on meeskonnas psühholoog ja psühhiaater;
 - b Asutusel on vähemalt 2-aastane kogemus psüühikahäirega inimestele teenuse osutamisel;
 - c Asutus on viimase aasta jooksul osutanud vähemalt 20-le psüühikahäirega inimesele tööalase või sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust.
3. Otsus väljastatakse rehabilitatsiooniteenuse osutajale ja inimesele. Lisaks saadab teenuste konsultant/peaspetsialist teenuseosutajale otsusega koos edasi raviasutuse täidetud vormi.

Üldine teave

1. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsus tehakse kuni 2 aastaks.

2. Esmase psühhoosi diagnoosiga inimesi ei lisata sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise järjekorda (olukorras, kus riigieelarves ei ole piisavalt rahalisi vahendeid teenuse korraldamiseks), kuna haiguse süvenemine ooteajal raskendab inimese toimetulekut ning suurendab tervishoiuteenuste ja hoolekandeteenuste vajadust.

6. TEENUSEOSUTAJA TEGEVUSED TEENUSE PAKKUMISEL

Esmasesse psühhoosi haigestunute sihtgrupile teenuseosutamise alustamine:

1. Teenuseosutaja, kes soovib hakata esmasesse psühhoosi haigestunutele teenust osutama, lisab Majandustegevus registris asutuse tegevusloale vastava tegevuskoha juurde antud sihtgrupi.
2. Teenuse osutamise aluseks on SKA ja teenuseosutaja vahel sõlmitud kehtiv sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise leping.
3. Teenuseosutaja teavitab Sotsiaalkindlustusametiga sõlmitud lepingu täitmisega seotud kontaktisikut asutusepoolsest kontaktist, kellele krüpteerida esmase psühhoosi otsuseid ja vorme.

Inimesele teenuse osutamine:

1. Sotsiaalkindlustusamet saadab inimese teenuse tasu ülevõtmise otsuse ja raviasutuse täidetud vormi teenuseosutajale.
2. Rehabilitatsiooniteenuse osutaja algatab koostöö ravimeeskonnaga esimesel võimalusel, soovituslikult vähemalt kahe tööpäeva jooksul teate saamisest.
3. Rehabilitatsiooniteenuse osutaja korraldab soovituslikult kolmepoolse (ravimeeskonna liige, SRT teenuseosutaja, inimene ja tema lähedased) kohtumise raviasutuses teenusesaaja aktiivravil viibimise ajal (näiteks 1- 2 kohtumist). Kohtumise eesmärk on kontakti loomine inimesega ja võrgustikutöö.
 - a Sotsiaalhoolekandeseadus kohustab SKA-ga lepingus olevat teenuseosutajat antud sihtgrupi puhul teenusele võtma järjekorra väliselt (olukorras, kus riigieelarves ei ole piisavalt rahalisi vahendeid teenuse korraldamiseks).
4. Edaspidine teenuse osutamise protsess lähtub tavapärastest kvaliteetse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamise põhimõtetest, õigusaktidest ja SKA ning teenuseosutaja vahelisest lepingust.

Teenuse rahastamine

1. Teenuseosutaja esitab igakuiselt järgmise kuu 7. kuupäevaks aruande, kus kajastuvad teenusesaajale osutatud teenused.
2. Korrektse aruande esitamisele järgneb arve esitamine ning SKA väljamakse osutatud teenuste eest.

04.04.2024